

Kéretlenül küldött cikkeket csak akkor küldünk vissza, ha bélyeget mellékelnek. Kéziratokat hat hétnél tovább nem őrzünk.

Szerkesztőség:
VII., István-út 67.
Telefon : 117-58.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE, A NŐTISZTVEISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE, A NAGYVÁRADI, SZOMBATHELYI, TEMESVÁRI ÉS ARADI NŐTISZTVEISELŐK EGYESÜLETEINEK ÉS A „FÉRFILIGA A NŐK VÁLASZTÓJOGA ÉRDEKÉBEN“ HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Lapunk tartalmát csak a NŐ és a társadalom megnevezése mellett szabad átvenni. Cikkek átvételéhez azonkívül a szerző engedélye is megszerzendő.

Kiadóhivatal:
V., Vigadó-tér 3.
Telefon 80-75.

TARTALOM: *Bédy-Schwimmer Rózsa*: A kongresszus. – *Charlotte Perkins-Gilman*: Egy nemzetközi nőkongresszus csodái. – A kongresszus sikere – A kongresszus néhány határozata – *Ida Husted Harper*: A magyar vendégszeretet – Apróságok a kongresszusról. – Glosszák. – *Chrystal Eastman Benedict*: Megjegyzések. – *Maud Royden*: Szolidaritás. – *Winifred Harper Cooley*: A nemzetköziség. – *Gergely Janka*: Kereskedelmi oktatásügyi nemzetközi kongresszus. – Szemle. – Nőtisztviselők Országos Egyesületének rovata. – Feministák Egyesületének rovata. – Hirdetések

Vilma királynő trónbeszédében bejelentette a németalföldi alkotmány oly irányú megváltoztatását, hogy az többé ne zárja ki a nőket a választójogból. Gratulálunk hollandi testvéreinknek!

A kongresszus.

Írta: *Bédy-Schwimmer Rózsa*.

Magyarország feminista mozgalma a nővel szemben csodásan liberális régi törvények hagyománya és a külföldi nőmozgalom történelmi tanulságai emelőjén mindjárt kezdetén Európa feminista mozgalmának szintjére lendült.

Hazai mozgalmunk amint megszületett, az inas- és legényévek átugrásával, rögtön *mellette* helyezkedett azoknak az országoknak, ahol évtizedes küzdelmekben érlelték meg a nőmozgalmat korunk leghatalmasabb társadalmi mozgalmává.

S a külföld kezdettől fogva egyenrangú társaként fogadta a magyar nőmozgalmat, amely frisséget eredetiséget és ötleteket hozott cserébe azért, amit áldozatok és szenvedések árán szerzett tapasztalatokban kapott a régebben küzdő bajtársaktól.

A magyar és a külföldi nőmozgalomnak e viszonyát tükrözte vissza kongresszusunk.

A *mi* kongresszusunk, ahogy anyai buszkeséggel és szerető gyengédséggel nevezzük mi, magyar feministák. Miénk valamennyi nemzetközi nőkongresszus, ép úgy, mint a világ

többi asszonyáé, de ez a kongresszus jobban a miénk.

Kínlódunk vele, szenvedtünk érte, áldozatokkal terhes időket aggódtunk át érte: de azután büszkén élveztük is csodás eredményét, diadalmas, lelkeket, gondolatokat megnyerő szépségét.

Maga a tény, hogy Washington, Berlin, Kopenhága, Amsterdam, London és Stockholm után a mi meghívásunkat fogadták el, mutatja mozgalmunk értékelését s hogy e sorozatban fényesen megálltuk helyünket, hogy a kongresszus méretei túl is haladták az előző kongresszusokét, jogos önérzettel tölthet el bennünket.

Ez az önérzet nem a parvenűnek tömegvendégléssel kielégített büszkesége, hanem céljaink arányában mutatkozó erőnk örömteljes mérlegelése.

Közel háromezren gyűltek össze. Minden világrész, a társadalom minden osztályának, minden fajnak képviselőiben: tanácskozní, milyen módszerrel sietessék annak a jognak a megszerzését, amelynek segítségével a nő helyzetét méltóbbá és az egész társadalmat embe-ribbé fogja tenni a nőmozgalomban szervezett, évezredek szenvedés fájdalmában megnemese-
dett akarat.

A kongresszus briliáns együtteséből kibontakozó események körvonalai mind tisztában mutatják ennek az akaratnak tisztultságát és törhetetlenségét.

Kongresszusunk méltóságteljes lefolyása

eszméket tisztázott, tévedéseket helyesbített, új világosságokat gyűjtött.

A hatalmas tömeg csodás fegyelmezett-sége lefegyverezte azokat, akik a mi elvadult parlamenti viszonyaink mellett csak torzképet tudtak elképzelni az asszonyok parlamentjéről.

Ahogy a kongresszus szónokai beszélni és közönsége hallgatni tudott: példás volt a világ minden parlamentjére nézve.

A részvevők intellektuális és jellembeli súlya kiszorította isszapos medréből a gúny, a semmibebevés és a közömbösség állott vizét. A tárgyalások nyomán, amint a világ asszonytársadalmának kultúrtörékvései kibontakoztak közönségünk előtt, az újonnan nyert felismerések kristálytisztá vize töltötte meg a társadalmi várakozás medencéjét: e vizén halad ezentúl kifeszített vitorlákkal a magyar nőmozgalom hajója.

Hogy jó úton és jó cél felé halad: eddig is tudtuk, de most már azok is látják, akik nem hittek nekünk. S tagadni már csak azok tagadják, akiknek kenyerük a nőmozgalom tényeinek letagadása.

Amint egyes személyekre áll, hogy senki sem próféta a hazájában, úgy nagy társadalmi mozgalmakra is áll ez. Az idegeneknek jobban hisznek. S ezért tartozunk örök hálával mindazoknak a nőknek és férfiaknak, akik a világ minden részéből idejöttek közös ügyünket, de elsősorban Magyarország nőmozgalmát előbbre vinni.

A kongresszus komoly sikere azonban súlyos kötelezettséget ró reánk: munkánknak olyan folytatását követeli tőlünk, amely méltó eddigi munkánk csúcspontjához, a kongresszushoz.

Az ügyünk jelentőségének megnyert elméket, a lelkes munkára kész új segédcsapatokat és a mozgalom régi munkásainak kipróbált erejét egyesíteni kell az eddiginél is gyorsabb, mélyenjáróbb s azért a siker felé még gyorsabban lendülő munkára.

A régi feladatok mellé újakat kell vállalnunk s úgy a régieket, mint az újakat azzal a minden akadályt legyőző odaadással teljesíteni, amelyre nagy vezéreinknek Mrs. Carrie Chapman Cattben megszemélyesített példája tanít bennünket. A kongresszus munkája a legoptimistább várakozásainkat is túlhaladó, ragyogó

sikerekkel befejeződött; új munka időszak kezdődik. Vessük latba minden erőnket, hogy új feladatainknak is hasonló sikerrel telessünk eleget.

Egy nemzetközi nőkongresszus csodái.

Írta: *Charlotte Perkins-Gilman, Newyork*

A nagy nemzetközi nőgyűlések legbámulatraméltóbb vonása ennek az eddig izolált és helyhez kötött nemnek egybeseregése és lakóhelyéből kimozdulása. Soha azelőtt az emberiség történetében – ha eltekintünk a 11.000 kölni szűz mondaszerinti felvonulásától – elő nem fordult, hogy az asszonyok ekkora tömegei gyűltek össze; és soha azelőtt nem utaztak oly messzire. Ez a legerősebb benyomás, amelyet reám az ilyen gyűlések tesznek. Mindjárt utána következik a nemzetközi barátság: az a világszerte elterjedt reménye, amelyet az ilyen összejövetelek kisugároznak. Ha annyi ország polgárait hozza össze egy közös szükséglet érzése, a közjólét emelésének közös vágya, ez sokat ígér a kor legszebb reménye: a világbéke érdekében.

További jellemző vonás a meleg egyéni barátság, a gyöngéd gondoskodás, a túlaradó vendégszeretet, a kölcsönös jóakarat. Sokat jelent a nő kedélyére és az emberiség javára nézve, ha az a szeretet, amelyet sokáig a család és a barátok szűk körére szorítottak, most kiterjed az idegenek egész tömegére; és tiogy a vendégszeretet, amely eddig csak magánösszejöveteleken nyilvánult, kitarja karjait a világ számára. Vendégszeretetet gyakorolnak városok, kormányok, üzleti vállalatok; megvándorol az ügyet, az eszmét éppen úgy, mint az egyéneket. Magyarországon csoda volt az az óriási munka, amelylyel ezt a soknyelvű gyűlést készítették elő olyan országban, amelynek nyelve határain túl jóformán ismeretlen. Asszonyok százai gyakoroltak egymás közt 14 különböző nyelvet, hogy vezetőink és tolmácsaink lehessenek.

Gyönyörűség volt magát a várost látni – a régi Buda sajátos szépségét, az új Pest teljesen modern fejlődését; a kettőnek bámulatraméltó egységét. Valamennyi meghívás közül a pálma a főváros estélyét illeti, a mely a naplemente és holdfény mesés egymásutánját, a tornyok és tornyocskák, bástyák és várfalak, festői egyenruhák, nemzeti öltözetek, zene, szónoklatok, frissítők és görögtűz elbájosító egymásutánját mutatta a Halászbástyán. Ez meseországbeli jelenet volt, amelyet sohasem feledünk.

Mély benyomást tett még reám a választójogi mozgalom állandó terjedése. Hogy ami oly sokáig csupán a jogok követelése volt,

most a kötelességek ellenállhatatlan igénye lett. Nincs többé szó pusztán a nők választójogának kétségtelenül igazságos voltáról, hanem annak, mint a szociális munka eszközeinek, fokozódó sürgetéséről. Ehhez járul a célhoz jutottak fokozódó hatalma: a választójoggal rendelkező nők rohamosan növekedő száma; valamint azoké, akik más úton vittek véghez nagy dolgokat. Semmi sem sietteti a sikert jobban, mint maga a siker.

A kongresszus sikere.

A siker alapfeltételén: az ügy igazságán kívül és főfaktora, a külföldi kiválóságok tömege mellett természetesen társadalmunk lelkes és áldozatkész munkájának köszönhető a kongresszusnak a világ egész sajtójában magasztalt sikere. A kongresszust előkészítő bizottság komoly, a lemosolygott bizottságosdikat meghazudtoló kitartó munkájának köszönhetjük, hogy földrengés, árvíz, háborús veszedelem és belpolitikai anarchia mellett is elő tudtuk teremteni a szükséges összegeket. Igaz: a kongresszus méreteihez és más kongresszusok költségvetéséhez mérten parányi összeg a mi százezer koronánk, de a kongresszus rendezésének éppen ez a része igazolja, milyen hasznos lesz a nő közreműködése az állam háztartásának egyensúlyba hozásánál.

A költségek előteremtésén kívül a vendégek gondos elszállásolását és a legnagyobb elragadtatásukat kivívott tolmácsolást és kalauzolásokat köszönhetjük nagyszerű bizottságaink lelkes munkájának. Az ifjúsági csoport és a hozzája csatlakozott cserkészcsapat szolgálatkészen támogatta a rendezőseget. Különös elismeréssel kell megemlékeznünk a postakirendeltség példás munkájáról, valamint a rendőrség és a közlekedési eszközök alkalmazottainak készséges szolgálatairól. A kongresszus résztvevői számára rendezett kisebb-nagyobb magánösszejövetelek közül kiemelkedett a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége elnökének, gróf Apponyi Albertnének a Nemzeti Kaszinóban és alelnökének, Rosenberg Augusztának otthonában, az I. C. W.-hez tartozó kongresszisták tiszteletére adott lunche, a fővárosi tantestületeknek a pedagógusok tiszteletére az állatkertben rendezett teája, az újságírók Delinél lunch keretében tartott összejövetele, a Nőtisztviselők Országos Egyesületének saját helyiségében pályatársai tiszteletére adott lunche. Gróf Teleki Sándorné tátrafüredi villájában, gróf Haller Györgyné a Parkclubban látott vendégül számos kongresszusi tagot; Szirmay Oszkárné a kongresszus tartama alatt adott lunchökön kívül a kongresszus befejezése után

ötórai teára hívta meg mindazokat a külföldieket, akik még a fővárosban időztek. Fellner Henrikné, gárdonyi Neumann Frigyesné, dr. Megyeri Izidorné és mások meleg vendégszeretettel járultak a kongresszus külső sikeréhez.

A szabadkőművesség központi páholyházában fényes estélyt adott. Ennek keretében Sebestyén Károlyné kezdeményezésére megalapította az egyetem női hallgatóinak menzáját.

Kiváló élvezetet nyújtott vendégeinknek Stróbl mester, aki két nagy gardenparty-val vigasztalta azokat, akik a terem túlszűfolttsága miatt nem vehettek részt a megnyitó ünnepélyen és az egyik szónokestén. Zipernowszky tanár és neje gardenpartyja felejthetetlen lesz minden résztvevő számára.

Az operai díszelőadás, az ünnepély a halászbástyán, a sétahajózás és a búcsúbankett elbájolta vendégeink tömegét. S bár a kongresszust megelőzően Berlin, Drezda, Prága és Bécs két-két napi programmal fogadták a nyugatról Budapestre iparkodó kongresszistákat, nemcsak a hivatalos kongresszusi munkát bírták csodálatos fáradhatatlansággal, hanem a kongresszust követő kisebb-nagyobb kirándulásokon is résztvettek még.

A kirándulások nemcsak hazánk szociális berendezéseit és természeti szépségeit ismertették külföldi vendégeinkkel, hanem a nők választójoga propagandájának is szolgáltak. Kiránduló csapatainkat ugyanis valamerre mentek, kitüntető szívéllyességgel fogadták hatóságok, közönség egyaránt.

A gyermekvédelmi kirándulással kapcsolatos fogadtatásokat a múlt számban ismertettük. Ezeken kívül Mezőkövesd és Dobsina rendeztek, vendégeink hálálkodó levelei szerint, felejthetetlen fogadást a tátra kirándulók és Temesvár közönsége az aldunai kirándulók tiszteletére. Utóbb Lócsén is hivatalos fogadtatásban részesültek a „magyar Nürnberg” megtekintésére kirándult vendégek. Trencsénteplic igazgatósága külön meghívása alapján számos kongresszista látogatta meg a fürdőt. Sokan közülök az egész nyarat ott töltötték. Nagyszámú csoport a Tátra különböző fürdőhelyein iparkodott kivárni a kongresszus után rosszra fordult időjárás megváltozását. Budapestnek is jutott egész nyárra egy sor idegen vendége a külföldi kongresszisták közül.

Ez az eredmény nagyon kielégítő a propaganda-bizottságra nézve, amely a kongresszus propagálásával hazánk természeti szépségeinek ismertetését kötötte össze.

A kongresszus tárgyalásainak látogatottsága csak azokat lepte meg, akik más természetű kongresszusokon azt tapasztalták, hogy

a kongresszusi idő előrehaladása fordított arányban áll a tárgyalások résztvevőinek számával.

De akik valaha résztvettek nőkongresszuson, tudják, hogy ezeknél a tárgyalások előrehaladása nemcsak az első résztvevőket köti le kezdettől végig, hanem újabb érdeklődőket vonz körükbe.

Ugyanez állott a mi kongresszusunkon is. A fővárosi pedagógiumban a kongresszus megnyitását megelőző pedagógiai előadás-sorozatától kezdve, a kongresszus és a férfiliga-kongresszus összes nyilvános ülésein és az ifjúsági gyűlésen keresztül a kongresszus befejezése után a Vigadóban rendezett nagygyűlésig mind hatalmasabb tömeg lelkesedett kiváló vendégeink előadásain.

Mind e gyűlések fáradságos rendezésével a legnagyobb elismerést érdemelték ki azok, akik ezt az önfeláldozó munkát végezték.

Nagy érdeklődéssel fogadták vendégeink a tiszteletükre és tájékoztatásukra kiadott irodalmat. A fővárosi könyvtár a nők választójogának bibliográfiáját, a Nőképző Egyesület intézményeinek francia nyelvű ismertetését, a Hungary, „Azabstiniens” külön kongresszusi számot, a nagyvárosi gyermekmenhely igazgatója pedig a menhelyt ismertető füzetet adott ki.

Itt említjük meg a „Nőmunkás” és a „Volksstimme” kongresszusi számait, amelyekről lapunk más helyén emlékezünk meg.

A kongresszus néhány határozata.

„Mint hogy a Világszövetséget alapszabályai minden nemzeti szövetség módszereire vagy taktikájára nézve szigorú pártatlanságra kötelezik, nincs joga a harcias módszereket helyeselni vagy rosszalni. De mivel lázadás, forradalom és rendzavarás sohasem szolgáltak érvül a férfiak választójoga ellen a Szövetség tiltakozik a nők választójoga ellenzőinek az ellen az eljárása ellen, hogy a harcias módszert, amelylyel egyetlen ország küzdőinek kisebbsége él, ürügynek tekintik arra, hogy az egész világ asszonyaitól megtagadják a választójogot.”

„A Nők Választójogi Világszövetsége annak a meggyőződésnek ad kifejezést, hogy a nők választójogának kérdése a politikai pártok fölött áll s azért az egyes országok Választójogi Szövetségei tartoznak megőrizni politikai neutralitásukat.

A politikai neutralitást a Világszövetség úgy értelmezi, hogy a Választójogi Szövetségek

1. fogadják be valamennyi politikai párt híveit;

2. ne vegyenek részt testületileg a párt-politikában, ne dolgozzanak pusztán pártérdekért. Kivétel csak olyan országokban tehető, ahol a nők választójoga a gyakorlati politika döntő kérdése lett. Ilyen országokban;

a) az ország Választójogi Szövetsége jogosan küzdhet olyan politikai pártok ellen, amelyek határozottan állást foglaltak a nők választójoga ellen és ellenzik a parlamentben érdekében meginduló akciót;

b) a parlamenti választásokon jogosan támogathatja azt a politikai pártot, amely határozottan fölvette programmpontjai közé a nők választójogát.”

„Oly országokban, ahol szólás- és sajtószabadság van és a politikai szervezkedés szabadsága létezik, a választójog kivívására lehető legjobb módszer ezeknek a szabadságoknak energikus, törvényszerű használata; ez mind a férfiakat, mind a nőket előkészíti a közös munkára, amely a nők választójogának törvénybeiktatása után következik.”

A magyar vendégszeretet.

Írta: *Ida Hasted Harper*, Newyork.

Kongresszusunk legjelentősebb vonása, hogy egyáltalán megtörtént. Sohasem láttam a bátorságnak és hitnek szebb példáját, mint azé a kis asszonycsapaté, amely ezt a hatalmas testületet Budapestre meghívni merészkedett. Ebbe a városba, amely nemzetközi nőgyűlést még nem látott vendégül; amelynek választójogi szervezete aránylag még kicsiny, ahol a választójog ügye népszerűtlen volt és kevés vagyonos vagy magas társadalmi állású egyént számított hívei közé. Megjósolták, hogy senki sem fog eljönni; hogy a pénzbeli eszközöket nem lehet összehozni; hogy a kormány nem fogja a kongresszust elismerni; de Bedy-Schwimmer Rózsa és Glücklich Vilma nem ijedtek meg: meghívták a kongresszust és ime kitént, hogy a legnépesebb az eddig lezajlottak közül!

Ilyen alkalommal az ember nem állapíthatja meg igazságosan az egyének érdemeit, mert annyian járulnak hozzá a siker előkészítéséhez; de ha csupán a hivatalos programmban szereplő néhány nevet említünk, kiténik. a társadalom mely köreiből kerültek ki az előkészítő-bizottság munkaerői. Az elnöklést gróf Teleki Sándorné vállalta; gróf Haller Györgyné volt a bizottság egyik társelnöke; mindketten a nő egyenjogúsításának buzgó hívei. A Magyarországi Nőszövetség elnöke, gróf Apponyi

Albertné, felhívást intézett az összes csatlakozott egyesületekhez, hogy vegyenek részt a kongresszuson. Békassy Elemér kir. kamarás neje és leánya tagjai voltak a bizottságnak, valamint Pejacevich Katinka grófnő, a Műbarátok Egyesületének egyik alapítója. Ott volt azután a kenyérkereső asszonyok közreműködésének szilárd alapja: dr. Steinberger Sarolta, a Munkásbeteggyógyító pénztár nőorvosa; Mellemé Miskolczy Eugénia, a Társadalmi Múzeum munkatársa; más közhivatalnokok, női ügyvéd, hírlapírók, írók, zene- és iskolai tanítónők. Ott volt kaposi Molnár Viktorné, aki önállóan vezeti vállalatait és dr. Engelné K. Berta, saját gyáranak vezetője, egy fürdő-résztvénytársaság igazgatósági tagja és más hasonló gyakorlati ügyességgel rendelkező asszonyok. Hogyne vitték volna-ezek sikerre a kongresszust.

Nem hiányoztak a kiváló férfitestvérek sem: dr. Giesswein Sándor pápai prelátnak, képviselő, jelentékeny részt vett a munkában. Dr. Lukács György kir. kamarás, a parlamenti kormánypart tagja, a magyar Férfiliga elnöke, elnökölt a Férfiliga nemzetközi kongresszusának 3 nagygyűlésén. Dr. Rác Miksa hírlapíró és ügyvéd, továbbá a kiváló férfiak egész sora segített a munkában és bátorító hatást gyakorolt mindannyiunkra.

Nagy benyomást tett a külföldi résztvevőkre, hogy a magyar kormány 10.000 koronával járult hozzá az előkészítő-bizottság költségeihez, valamint, hogy a főváros törvényhatósága is 10.000 koronát szavazott meg e célra. A kereskedelmi minisztérium 1000, a földművelési minisztérium 1500 koronával járult gróf Teleki Sándorné vetített képes, Magyarországot ismertető előadása terjesztésének költségeihez. A székesfőváros gyönyörű helyiséget bocsátott a kongresszus rendelkezésére. A kongresszus résztvevőinek száma felülmúlta a 2800-at; a kitűnő pénzügyi kezelés, úgymondják, lehetővé teszi az összes költségek fedezését, amelyeket 100.000 koronánál többre tehetünk. Nehéz felsorolni a kongresszus számos szokatlan vonását. A megnyitó ünnepélyen a kormány nevében a vallás- és közoktatásügyi miniszter, valamint Budapest székesfőváros nevében annak polgármestere üdvözölték a kongresszust. A Nemzeti Színház zenekara külön e célra írt nyitányt adott elő és két híres színművésznő szavalt el magyarul és angolul egy alkalmi ódát. Utána este a királyi Operaház díszelőadást rendezett a kongresszus tiszteletére és ezért 2 nappal később zárta kapuit, mint más években.

Az államvasutak kedvezményt nyújtottak a külföldi delegátusoknak Ezek közül sokan jelentették ki, hogy magáért az állami gyermekvédelmi intézmények megtekintésére tett

kirándulásért is érdemes volt eljönniök. A vidéki városok vendégül látták a kirándulókat. A sajtó 230 képviselője volt jelen, akik a legkedvezőbb jelentéseket írták. A magyar sajtóban csupa jóakarat nyilvánult. A gyönyörű folyamokon és a magas hegyekbe rendezett kirándulások gyönyörűségeiről mások tollának kell megemlékeznie, valamint Budapest, a világ egyik legszebb városa körüli sétakocsizásunkról, a magán vendégszeretet nyilvánulásairól az elragadó otthonokban. Ismét másnak kell feljegyeznie a kongresszus tárgyalásainak méltóságteljes komoly lefolyását. E sorok célja csupán az, hogy körvonalaiiban ecsetelje a választójog magyar küzdőcsapatának kiválóságát, amely meg merte hívni a világ asszonyait ebbe az országba, amely nem fekszik a külföldi utazások országútján. Midőn leteszem a tollat, a rendezés ezer részlete jut eszembe, amelyekre nem térhetek ki, habár lényeges részei a nagyszerű egésznek.

Apróságok a kongresszusról.

Boldoggá tette a kongresszus tagjait, hogy 2 új győzelmet ünnepelhetek. Első sorban Norvégiában ért győzedelmesen célhoz a küzdelem; ott valósággá vált a nők és férfiak általános választójoga. Norvégia országgyűlése júniusban megszüntette azt az adócenzust, a mely 230.000 nőt addig kizárt az alkotmány sáncaiból; a szavazás egyhangú volt és most mind választópolgárok, mind azok a férfiak és nők, akik 25 évesek és 5 éve laknak Norvégiában. Norvégia polgárai joggal büszkék a demokrácia e betetőzésére; de még büszkébbek lehetnek majd a jövő nemzedékek, mert mind nyilvánvalóbbá lesz Norvégia vezető szerepe. A második győzelem, amelyet a kongresszus ünnepelt: Jane Addamshoz érkezett sürgöny jelentette, hogy Illinois törvényhozása megadta a nők választójogát községi, tartományi és országos választásokon.

A kormányok közül Ausztrália hivatalos küldötte Spencer Frederickné volt; Norvégia Quam miniszter özvegyét és Gina Krog szerkesztőt, a Nemzeti Nőszövetség elnökét küldte ki. Izlandnak 2 képviselője volt: Asmundssoné és lánya, akiknek – bár nem voltak hivatalos kiküldöttek – költségeit a kormány fedezte. Washington kormányzója Mrs. Norbert Norrist bízta meg; Oregon állam Viola Coe-t és Clara Beiwich Colby-t; Kalifornia Miss Schlingheyde-t, Miss Younger-t, Miss Wills-t, Mrs. Earlt, Miss Smith-et küldte hivatalos képviselők gyanánt. A magyar kormányt Jankó-

vich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselte.

*

Üdvözlések és sympathy-nyilvánítások érkeztek Persiából, Kínából, Indiából, Délafrikából, Amerikából és Európának csaknem minden országából.

*

Mrs. Chapman-Catt írja a *Jus Suffragii* 10. számában:

„A jelvények, amelyeket a kongresszus magyar előkészítő bizottsága készített, a legszebbek, amelyeket valaha kaptunk. Középen a jól ismert kerek jelvény, amely az igazság bájos alakját ábrázolja, Mrs Pedersen-Dan műve; ezt áttört szegély veszi körül, amelyet piros, fehér és zöld kövek díszítenek (magyar nemzeti színek) a régi magyar ékszerek módjára. Az egész mutatós, művészi jellegű ékszer, amelyet a delegátusok még sokáig fognak viselni. A Feministák Egyesülete a jelvény valódi drágakövekkel díszített, gyönyörű példányát ajánlotta fel a Világszövetség elnökének.”

A kongresszus angol jegyzőkönyve, Mrs. Chapman-Catt elnöki megnyitó beszéde és a norvég jelentés füzet alakjában megjelent és a Feministák Egyesületében megrendelhető.

A kongresszus egyik legjelentősebb mozzanata a leány kereskedést tárgyaló ülés két határozata, amelyeket lapunk más helyén közlünk. Ezekre vonatkozólag mondja egy új angol lap, *The New Statesman* (Az új államférfi):

„A budapesti kongresszus bölcsességéről tesz tanulságot, hogy erre a kérdésre (a prostitúcióra) vonatkozó határozatát akkép formulázta, hogy annak elterjedését és okait kutató nemzeti és nemzetközi bizottságok alakítását kéri az egyes kormányoktól. A delegátusok közül sokan olvasták a chicagói bizottság jelentését és „több tény” kívántak; ez jogosult kívánság. Még az angol kormány sem tagadhatja meg tőlük ezt a fölvilágosítást, bár megtagadja tőlük a nők választójogát.”

Ennek a határozatnak 1913-ban egészen más jelentősége van, mint bármely kívánságnak, amelyet 10 év előtt fejeztek ki az asszonyok. A Világszövetség budapesti kongresszusán 1 millió olyan nő volt képviselve, akik szervezeten küzdenek a választójogért, de egyúttal 7 millió olyan nő, aki már választópolgár! Lehet, hogy a 26 ország közül, amelyekből összesereglettünk, akárhányban papírkosárba vándorol átíratunk, amely a leány kereskedés és prostitúció tanulmányozására bizottságot kér, nő-tagokkal: de bizonyára nem marad elintézetlenül olyan országokban, ahol

női szavazók állnak mögötte. Bármely országban, bármely vizsgálat útján kiderített tények növelni fogják a kérdésre vonatkozó tudásunk összegét. A chicagói vizsgálat nagyobb nevelő hatást gyakorolt a közvéleményre, jobban felébresztette a társadalom lelkiismeretét, mint egy millió egyesület „mentési munkája” tehetne volna. Keressünk minél nagyobb számú tény; egy igaz ember sem félhet az igazságtól.

*

A pénztárosi jelentés felolvasása után alapot gyűjtöttek a Világ-szövetség munkájának szélesebb alapon folytatására. 2510 f. st. (62 750 K) értékű adományt jelentettek be a következő 2 évi munkára. Az egyes összegek beérkezését a Jus Suffragii-ban fogják nyűg-tázní. Ezúttal először gyűjtöttek a Világszövetség számára, amelynek kiadásait eddig az egyes országok szövetségeinek és az egyéni tagoknak tagsági díjai fedezték. A tisztikar maga fizeti utazási és szállodai költségét; ezt szándékszik tenni továbbra is, hogy a gyűjtött összeg teljeseen a központi iroda és a Jus Suffragii fejlesztésére legyen fordítható.

GLOSSZÁK.

A higgadt nem. Előbb a férfiaknak! Ez a jelszó, ha a jogkiterjesztésről van szó. Miért? Mert ők külömbek, érettebbek. Egy ilyen külömb lényről írták a minap a lapok:

„Szóváltás közben agyonütötte a feleségét Magyarcsernyén Tóth János gazda. Letartóztatásakor a gyilkos férj azzal magyarázta tettét, hogy az asszony sokat beszélt és ezért ölte meg.”

Vajjon hány államférfi maradna életben, ha férfiakat is ölnének, mert „sokat beszélnek?”

A cinkostársak. A lapok jelentik: „Hamburgban tegnap letartóztatták Jakobovics orosz leánykereskedőt. Jakobovics több, mint ezer leányt szállított ki a Keletről Amerikába. Ő a főorganizátora a keleti leánykereskedésnek, egész sereg fölhajtóval és ügynökökkel dolgozik, dúsgazdag ember. A hamburgi rendőrség megkereste az európai államok fővárosainak rendőrségeit, hogy kutassanak Jakobovics cinkostársai után.”

Cinkostársak mindazok a hatóságok, amelyek a prostitúció szervezésével árut igénylő boltokat rendeznek be. A leánykereskedőknek ezek a cinkostársai.

A tehetség egyenlő érvényesülése. A hogy egy anyag parányában is megvan az anyag minden tulajdonsága, úgy a következő esemény is híven tükrözteti vissza azokat a kiváltságokat, melyekkel az „erősebb nem”

bástyázza körül a szabad érvényesülés piacát a „gyengébb nemmel” szemben. A lapok ugyan is jelentették:

„A múlt tanév folyamán a hódmezővásárhelyi főgimnázium igazgatótanácsa és tanári testülete elhatározta, hogy a következő tanévben leányok is felvétetnek rendes tanulóknak a főgimnázium bármely osztályába. Sok szülő nagyon örült a határozatnak, mégis, mikor most a tanév küszöbén többen jelentkeztek az igazgatónál, dr. Imre Lajosnál, beíratás végett, az igazgató ezt felelte:

– A határozat jóváhagyása az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartozik s a közgyűlés még csak novemberben fogja tárgyalni az ügyet. Beírni beírhatjuk ugyan a jelentkező leányokat, tudtára adjuk azonban a szülőknek, hogy a novemberi közgyűlés határozatától függ a döntés. Különben is csak olyan leányok vehetők fel, kiknek tiszta kitűnő a bizonyítványuk. Ha az első félév folyamán ezt a pozíciójukat meg nem tartják, a második félévet már csakis mint magántanulók végezhetik. Leányokat különben is csak annyiban veszünk fel, amennyiben a fiuk részéről túltömöttség nincs.

Most a szülők a legteljesebb bizonytalanságban vannak, érdemes-e beírni leányaikat vagy nem.”

Jogot a nőknek. A kongresszus kirándulása után Nagyszalontáról kaptuk az alábbi írást:

Jogot a nőknek!

A huszadik század, haladás korszaka.
Már a szocilizmus, oly sokat alkota
Már az ő nevében oly sokat tevének
De azt elfelejték, hogy jogot a nőknek!

De azt elfelejték hogy sok milió nő
Férfias munkája, férfival egyenlő
A nők is fáradnak a nők is szenvednek.
Mégis elfelejték hogy jogot a nőknek.

Egészséges testben, egészséges lélek
Önérzetes anyák, önérzetes népet
Fiákat hősokeket mindig ők nevelnek
Még sem akarjátok a jogot a nőknek

Dicsőséges múltnak dicső asszonyai,
A kik meg tanulták a hazát szeretni
Mire képes a nő ők mutaták nektek,
Még sem akarjátok a jogot a nőknek

Írta *Sajti János*
egyszerű fölmíves.

Nagy-Szalontán.

Mélyen tisztelt női választó-jogi liga vezetősége, fogadja ezen szerény küldeményemet az önök Magasztos küzdelme érdekében. Melynek bár férfi vagyok mégis hive vagyok

Maradok

Sajti János
egyszerű fölmíves.

Nagy-Szalontán, 1913. július hó.

Ha nők tennék. A rendőri rovatban jelentették a lapok „A dühös férj” cím alatt: „Szombat este Hala István gyári munkás a heti keresetét felvette és az Örömvölgy-utca 34. számú házban levő vendéglőbe ment mulatni. Már javában folyt a mulatság, amikor megjelent Hala felesége, született Vörös Júlia és a férjétől a keresetét kérte. Hala emiatt annyira dühbe gurult, hogy kirántva zsebkését, az asszonyt mellbeszúrta. A súlyosan sérült nőt a mentők a Szent István-kórházba vitték, Hala ellen megindították az eljárást.”

Ha nő tette volna, bizonyára egyéb kommentárral is kísérik ezt a szombatonként megismétlődő jelenetet. Elmondanák, hogy íme a nő nem lehet családfő, mert keresetét el szokta inni, nem lehet választópolgár, mert íme nemcsak mértéktelen a tivornyázásban, de indulatosságában az emberéleket sem kíméli; szóval, hogy ő az inferioris, akinek kell, hogy a másik nem legyen ura, parancsolója, törvényhozója, bírója, ügyvédje, gyámja, gondnoka, úristene.

A kristályosodás pontja. Nagy tetszést aratott a kereskedelmi szakoktatási kongresszus egyik előadója avval a kijelentéssel, hogy „a nő a családi élet kristályosodási pontja.” Meghatva tapsoltak neki még a reáلتudományok művelői is, akik előtt ismeretes, hogy ez a mondás *képzelt ponttal*, tehát csupán a képzeletben létező, irreális valamivel, helyesebben semmivel hasonlított össze a nőt. Íme az anti-feministák udvariassága!

Kongresszusi megjegyzések.

Írta: *Chrystal Eastman Benedict*, Chicago.

Ha megkísérleném két szóval jellemezni ennek a nagy nemzetközi gyülekezetnek legkiemelkedőbb vonásait, egyikük kétségtelenül ez volna: „*kalaptalan*”. Valószínűleg a budapesti hatóság bölcs rendelése folytán történt, hogy első gyűlésünk alkalmával utunkat állta a bejáratnál két magyar ajtónálló, aki barátságosan, de határozottan felszólított, hogy mielőtt bemennénk, tegyük le kalapunkat, kabátunkat és minden fölösleges holminkat. Ezt a szabályt keresztülvitték a kongresszus minden nyilván-

nos és zárt ülésén. A sietők közül sokan elle-
nezték először, de csakhamar békésen bele-
nyugodott mindenki és bármily furcsának tűn-
jék is a megállapítás, ennek a kis rendtartási
intézkedésnek betartása olyan méltóságteljes,
komoly jelleget adott üléseinknek, aminőt nem
tapasztaltam azoknak a nőgyűléseknek egyikén
sem, amelyeken Amerikában résztvettem.

Az asszonyok hajadonfővel, szabad ke-
zekkel jártak Az elnök és az előadók intelli-
gens arcok nagy tömegéhez fordulhattak, nem
kalapok merev rengetegéhez, gyümölcsökből,
virágokból, tollakból, füvekből álló, ide-oda
lengő vadonhoz. Habár a kitűnő rendelkezés
érdeme nem az emancipált asszonyoké, hanem
kétségtelenül a férfiak kétségbeesésének kö-
szönhető, előttem symbolum gyanánt tűnik fel
ez a kalaptalan kongresszus; új napnak elő-
jele volt, – olyané, amelyen az „ötórai tea
és a művelődési club” légkörének utolsó nyo-
mai is eltűnnek a nők komoly gyűléseiről.

A másik jelző „*diadalmas*” volna. Három-
ezer asszony pusztá jelenléte, akiket a nők
választójogának ügye a világ összes részeiből
gyűjtött egybe, hangosan hirdette ennek az
ügynek diadalmát. Amint Mrs. Despard fejezte
ki: „Ha végignézek a pompás asszonyok e
nagy tömegén, azt gondolom: mily csodálatos,
hogyan bármely állam férfiainak ellen tudnak állani*.

A leánykereskedés.

Mrs. Carrie Chapman-Catt előadása június 19-én.

Előadó a következő két határozati javas-
latot nyújtja be:

1. *A kongresszus átiratban kérje fel az
összes itt képviselt országok kormányait,
hogy tegyék nemzetközileg vizsgálat tárgyává
az iparszerű prostitúció elterjedését és okait.*

2. *Minden országnak az etikai szín-
vonal emeléseért küzdő testületei kérjék kor-
mányuktól ugyanily tárgyú vizsgálat céljából
bizottság alakítását, amelynek tagjai közt
nők is legyenek.*

E határozati javaslatok támogatására a
követezőket fejti ki:

Időközönként vizsgálat tárgyává tették a
viszonyokat e téren; ilyen kutatások útján
talán valamivel közelebb jutunk az igazsághoz;
de saját hazámban az utolsó néhány esztendő-
ben maguknak a tényeknek oly gyökeres vál-
tozásait derítették ki, amelyek új színben tűn-
tetik fel az egész kérdést.

Első sorban szükséges *rossznak* tekin-

tették századokon át a prostitúciót. Úgy lát-
ták, hogy bizonyos nőket degenerált termé-
szettik vitt vagy olyan viszonyok hajtottak
erre az életre, amelyeket megváltoztatni senki
sem képes. Azt hitték, hogy semmit sem lehet
ellene tenni, hogy szerencsétlen, de elhárít-
hatatlan szükséglet.

Évekkel ezelőtt nem volt határozott vé-
leményem ebben a kérdésben; most meg-
vagyok győződve arról, hogy *a prostitúció
nem szükséges és a legnagyobb bűnnek tar-
tom*, amelyet az emberiség a történelem fo-
lyamán elkövetett.

Ha visszatekintünk a századok során,
látjuk, hogy volt idő, mikor – a háborúk miatt
és az asszony leigázottsága folytán – minden
nő rabszolga volt, teljes gazdasági függésben a
férfitől. Ha elveszik egy társadalmi osztály
valamennyi jogát: a kenyérkereset, a tanulás,
a szólás, a közlés szabadságát, akkor, ha nem
is rabszolgákká, de gazdaságilag függő lé-
nyekké válnak; olyan gazdasági helyzetbe
jutnak, amely megvásárolhatókká teszi őket
és ebből származik a prostitúció.

Szükségesnek mondják. Miért? Egysze-
rűen azért, mert oly hosszú időn át fennállott
és mert egy igazságtalan elmélet szerint a
férfiak egészsége kívánja. Ennél irtózatosabb
tévedést képzelni sem lehet; manapság nem
létezik a kor színvonalán álló, modern gon-
dolkozású, kellő tudományos képzettségű orvos,
aki ne tagadná ennek az elméletnek helyes-
ségét»

Nem szükséges tehát a prostitúció! El-
képzelhető-e, hogy az emberi lények egy osz-
tályának rendeltetése volna ez a kárhozatos
rabszolgaság? Hogy a férfinak természetes
ösztöne kívánja ezt? Az embernek az állatok
fölött kell állania; és az egész föld állatvilá-
gában nem találunk oly mondhatatlanul irtó-
zatos jelenséget, mint a prostitúció az embe-
rek között.

Az Egyesült-Államokban végzett kutató-
sok újabban a következő eredményeket szol-
gáltatták:

Amennyire a kutatás megállapíthatta, a
prostituált nők $\frac{1}{4}$ része szellemileg degenerá-
lt, epileptikus vagy tüdővésztes. Körülbelül
80%-uk mind szellemi képesség, mind testi

egészség dolgában alul marad a normális mértéken.

De sohasem vizsgálták azokat a férfiakat, akik megvásárolják vagy eladják a prostituált nőket. Kétségtelenül hasonló eredménye lett volna ennek a vizsgálatnak is.

Mi az Önök véleménye arról a társadalomról, amely intelligensnek, műveltnek tartja és a haladás útján véli magát, de megengedi, hogy a testileg vagy szellemileg degenerált férfiak és nők szaporodjanak? Ez a veszedelem árasztja el valamennyi országot, fenyeget minden nőt és férfit ott, ahol rendőrileg szabályozott prostitúció van; mondhatjuk-e mégis, hogy az szükséges?

Minden ország orvosai bizonyíthatják, hogy a legtisztéletreméltóbb nevek alatt létező bajok nagy része azokból a nemi betegségekből származik, amelyekről senki sem beszél.

Egyesült erővel igyekszünk szabadulni a tüdővészttől, küzdöttünk különböző kolera- és himlőjárványok ellen. Ez a betegség még sokkal borzasztóbb; mondhatjuk-e hát, hogy szükséges? Ez irtózatossá tévedés; ideje, hogy levessük az álszemérmeket és nyíltan tárgyaljuk ezt a kérdést az értelem és tudomány világánál.

Mert kevés róla a tudásunk, habár az utolsó két évben – legalább az én hazámban – oly sok minden jutott napvilágra, azért kérjük a 22 nemzet itt megjelent képviselőit, hogy más hazájukbeli férfi- és nőegyesületekkel együtt kérjék kormányaik: küldjön ki bizottságokat e kérdés vizsgálatára. Ne elégedjenek meg avval, hogy kérvényüket udvariasan tudomásul veszik. Addig lármázzanak és ne nyugodjanak, míg ezt a vizsgálatot meg nem indítják.

A magam részéről azt hiszem, hogy a leánykereskedést sohasem sikerül megszüntetnünk, amíg a prostitúció létezik.

Egyfelől a férfiak képzelt szükséglete, másrészt az azt kielégítő prostitúció: ezek szolgáltatják ki évenként a nők százait, sőt ezreit a betegségnek és biztos pusztulásnak, csakhogy ezt a szükségletet ki lehessen elégíteni. Kik foglalják el azután helyüket? Az egész világból összegyűlt rabszolgák. Ily módon meg nem szűnik a leánykereskedés, akárhany törvényt hoz ellene az Önök hazája. A

kérdés veleje az, hogy *a prostitúció magában véve rossz*, kimondhatatlanul kárhozatos, és hogy *gyökerestül ki kell irtanunk*.

A nyugati keresztény nemzetek elküldik hadseregüket a Keletre, hogy megtanítsák az ottani népeket a kormányzás magasabb, modernebb, nyugati, keresztény módjára; és a keresztény hadseregben számtalan keleti rabszolga van akiket a keresztény Nyugat vásárolt meg számára. Mit gondolhatnak ők felőlünk? Ha nem tekintenek vadállatoknak, csodálkozhatunk rajta. Mondhatom, ott a Keleten leírhatatlanul borzasztó a helyzet: saját leányukat is eladják a hadsereg „szükségleteinek” kielégítésére.

Ez a kérdés még általánosabb, még nemzetközibb, mint a választójog kérdése, mert világszerte ezen alapszik a nő elnyomása, és nem nyugodhatunk, amíg meg nem szüntetjük.

Mi mindannyian, akik itt vagyunk, lehetünk műveltek, még választójogunk is lehet, de míg ott a mélységben is vannak asszonyok, csökken értékünk, nem szabadultunk még fel.

Valamikor azt hittem, hogy a választójog szabadít fel bennünket; ma is azt hiszem, hogy ennek fegyverével tudunk elérni magasabb célokat. De a világ asszonyai csak akkor fognak felszabadulni, ha megszűnik társadalmunk e szégyenfoltja.

Küldjünk tehát a kongresszusból üzenetet az összes országok kormányaihoz; kérjük, hogy alakítsák meg mind a nemzetközi, mind az országukbeli bizottságot e kérdés alapos vizsgálatára; ügyeljünk, nehogy ezek szépítsék, leplezzék a tényeket. Hassunk oda, hogy a bizottságok tagjai közt nők is legyenek, akik a mi szempontunkból értik ezt a kérdést és tudományos képzettségű, a kor színvonalán álló, modern gondolkodású férfiak. Találjuk meg az igazságot a magunk számára és adjuk tudtára a világnak.

Solidaritás.

Írta: *Maud Royden*, London.

Az emberi érdekek közösségét világszerte hangsúlyozni kellene, mint a legkeserűbb nemzeti vagy faji disharmoniáknál sokkal alapvetőbb tény. Minden bizonnyal az asszonyok solidaritását juttatta kifejezésre a Nők Választójogi Világszövetségének budapesti kongresszusa. Valóságos csoda, hogy olyan országok küldöttei, amelyeket annyira keserű érzelmek, sőt sokszor olyan súlyos igazságtalanságok választanak el, mégis hajlandók voltak összejönni és valamely tárgyról közösen tanácskozni. Midőn elismerjük az ilyen keserűség létezését, evvel csak még jobban kiemeljük annak a szellemnek erejét, amely mindennek ellenére lehetővé teszi a választójogi kongresszusokat és életet ad a Szövetségnek.

Minden országbeli küldöttek bizonyára meglepetve látták, hogy valamennyi ország küldöttei eleget tettek ugyanannak a felhívásnak. Világos, hogy mindannyian ugyanabban az irányban dolgoztunk és ugyanazok az okok indítottak bennünket a munkára. Bármely nyelven beszéltek a szónokok, nem téveszthettek hatást, ha ezekre az okokra hivatkoztak. Tisztaság, mértékletesség, gyermekek gondozása és védelme, ezek a húrok pendültek meg újból meg újból és sohasem maradt el a visszhang. Mme Vérone fényes szónoklatában, a kongresszus elején, az egész közönséget fellelkesítette avval a szenvedélyes kijelentéssel, hogy az asszonyok valamennyien a béke hívei, de „a prostitúció, az alkoholizmus, a gyermekek elhanyagolása ellen” örökké háborút fognak viselni. Jane Addams gyönyörű ovációban részesült, midőn szólásra emelkedett, ugyané bajok ellen folytatott gyakorlati munkájáért. Mikor ez a kérdés volt napirenden: „Hogyan nyerjük meg a közönyös asszonyokat?” egyik szónok a másik után jelentette ki, hogy mély benyomást gyakorolni csak úgy lehetséges, ha világossá tesszük az összefüggést a nők választójoga és az e bajok ellen szükséges intézkedések közt. Az egész kongresszus alatt talán egyszer sem vált ez az érdekközösség annyira világossá, mint azon a délutánon, midőn gyakorlati irányú 10 perces felszólalások mutatták meg a különböző osztályokhoz tartozó asszonyok szervezésének útjait. Egymásután tárgyalták a vallásos, a kenyérkereső, a főiskolai tanulmányokat végző, a társaságbeli, az iparos asszonyra gyakorolható befolyást. A szervezés módszerei különböztek egymástól, de az érdeklődés felkeltése ugyanolyan módon történt. Úgy látszik, hogy az asszonyokat, bármely osztályhoz tartozzanak, az erkölcsi reformok reménye indítja meg, ha egyáltalán megindíthatók.

Mindezeket a benyomásokat fokozott mértékben keltette föl elnökünk beszéde a leánykereskedésről. Habár csupán evvel a kérdéssel foglalkozott, úgy állította azt a hallgatóság elé, hogy két tényt állapíthattunk meg belőle: 1. mindannyian egyetértünk abban, hogy a szabadság, – a politikai hatalom – amelyért küzdünk, csak eszköz számunkra, a melylyel magasabb célokat kívánunk megközelíteni. Úgy szólt a fehér rabszolgaság néven ismert undok igazságtalanságról, mint amelyet inkább leánykereskedésnek kell neveznünk, mert valamennyi színre és fajra kiterjed. A keresztény Nyugat és a pogány Kelet egyaránt vásárolják és árusítják a férfi érzéki ösztöneit kielégítő rabszolgákat. *A választójog* követelését Mrs. Chapman-Catt megfelelő világításba helyezte, midőn kijelentette, hogy *eszköz számunkra, amelylyel valamennyi asszonyt fel kell szabadítani.*

Így válaszolt a budapesti kongresszus azoknak, akik azt állítják, hogy küzdelmünk csupán egy osztályért folyik.

A nemzetköziség.

Írta: *Winifred Harper Cooley*, Boston.

A budapesti hatalmas kongresszus legjelentősebb eredménye nem a kötetekre menő letárgyalt anyagban, az elfogadott határozatokban, vagy az eredményesebb munkára Ösztönzésben rejlik, hanem a *nemzetköziségnek* itt megteremtett szellemében. Elszigeteltsége volt az asszony átka. Mindenfelé a világon, századok sora óta, felhangzott az egyének gyöngé ellenkezése a rabszolgaság, a hárem, a gyermekeit elrabló törvény ellen; de egyik sem keltett figyelmet, mert az asszonyok teljesen szervezetlenek, összeköttetés híján voltak. Még akkor is, mikor minden ország kisebb tartómanyainak egyesítése révén növekedett és a törvényhozás meghallotta egyesített hangjukat; mikor a nőmozgalom körvonalai kezdtek kibontakozni: akkor is minden ország csupán saját problémaival foglalkozott. De végre felhangzott a kiáltás: „Világ asszonyai, egyesüljete; nincs más veszíteni valótok, mint rabláncaitok!”

A civilizált világ csaknem minden földrajzi egységének feministái egyesült erővel teremtették meg nemzetköziségüket. Összedül az a ház, amely nem áll egységes alapon; amíg nem csupán a férfiak nyomták el az asszonyokat, de kicsinyes féltékenységük és gyanakvásuk egymástól is elválasztotta őket, addig nem volt hatalmuk. Belső villongás gyorsabban tesz tönkre valamely nemzetet, mint az ostromló ellenséggel folytatott háború. Hosszú idő telt el, amíg felismertük, hogy

szilárd női harcsorban kell állanunk. Élősködünk a férfiakon és hízeleltünk nekik; önvédelemből gáncsoltunk más asszonyokat. Ha a férfi haragudott, veszélyben volt megélhetésünk gazdasági alapja, elpusztulhattunk volna gyermekeinkkel együtt; azért engedték, hogy más asszonyok küzdjenek önmagukért vagy hamupipókéik legyének.

Igy kívánta az élet régebben. De minden megváltozott most. A nők vállvetve készülnek a döntő ütközetre. Láttuk az asszonyok parlamentjét: a Világszövetség kongresszusát. Pszichológiai szempontból semmi sem volt oly bámulatos a mostani kongresszuson, mint a *nők törekvéseinek belső egyöntetűsége*. Nem folytattak száraz vitákat a választójog kivívásának módjairól és eszközeiről, hanem megértően tanulmányozták a szociális és etikai viszonyokat, keresve azok javításának módját. Csaknem valamennyi ülésen szóba került a leánykereskedés; a fiatal leányok védelme; a nőképviselők abbeli törekvése, hogy fölemeljék a leányok védelmi korát; az anyasági biztosítás; a törvénytelen gyermek jogi helyzete; a munkásnők helyzetére vonatkozó törvényhozás; az otthonmunka és gyermekmunka eltörlése.

Mindez a *faj anyáira tartozik, akár feketék, akár barnák, fehérek vagy sárgák*. Úgy látszik, mindezek a kérdések különösen az asszonyokat foglalkoztatják, az ő felelősségérzetüket keltik föl, még pedig nemzetközileg. A lefolyt 9 évben a vezetők tökéletesítették a szervezetet, olajozták a gépet. Most kezd a nagy szövetség a tényleges munka új korszakát. Voltak tévedéseink; lehettek itt-ott visszaesések a régi női szenteskedésbe, féltékenységbe, kicsinyességbe. Nem mindig tudtunk felemelkedni a méltóságteljes magasságokba. De minden gondunk és munkánkból keletkezett az új és csodálatos nemzetköziség, amelynek újjá kell teremtenie az emberi társadalmat!

Kereskedelmi oktatásügyi nemzetközi kongresszus.

Az idej kongresszusi esztendőnek utolsó nagy eseménye a szakoktatási kongresszus volt. Jó esztendeje, hogy készülni kezdtek rá országszerte és szinte furcsa, hogy most egyszerre erről is csak múlt időben beszélhetünk.

Anyagának összeállításában ez a kongresszus nagy fejlődést mutatott bécsi elődjével szemben. Míg ott túltengtek a tisztán iskola-technikai kérdések, itt jutott hely a szakoktatás szociális vonatkozásainak is. Egészen új volt a „Magántisztviselők képzése és továbbképzése” mint kongresszusi téma. *Székács Antal* pontosan kidolgozott, jól átgondolt előadása, a magántisztviselők és a nőtisztviselők küldötteinek felszólalásai egytől-egyig a kívánságot fejezték ki, hogy ezt a nagyfontosságú **Hír** dést most, hogy végre programra került, napirenden is kell tartani és a képzés és továbbképzés lehetőségeit és módjait a következő kongresszusokon beható megvitátás tárgyává tenni.

A napirendnek két pontja keltett élénkebb vitát. Az egyik a tanárképzés kérdése volt, amelyet *Köves-Ligethy Radó* dr. referált. Annak a felfogásnak adott kifejezést, hogy csakis középiskolai, de semmi esetre sem kereskedelmi iskolai érettségi vizsgálat lehessen a tanárképző intézetek látogatásának alapja. Ez a felfogás igen élénk ellenvéleményt váltott ki nem csupán a gyakorlati kereskedők, hanem a kereskedelmi szakiskolai tanárok részéről is, akik saját munkájuk és kereskedelmi tanintézetek értékének lefokozását látták az előadó állásfoglalásában.

Még nagyobb érdeklődést keltett a nők kereskedelmi szakoktatásának kérdése, amelynek a bécsi kongresszus öröke gyanánt, három előadás jutott a mostani kongresszuson *Georges Blondel*, a párisi Hautes Etudes Commerciales tanára, a franciaországi viszonyokat ismertette, *Helene Menzel*, poseni tanítónő a porosz leányinasiskolákról számolt be, *Gerhardtné Zigány Jolán*, a budapesti női felső kereskedelmi iskola tanára pedig azt mutatta ki szellemes francia előadásban, hogy a leányok kereskedelmi szakoktatásának semmiben sem szabad a fiukétól különböznie.

A tanácskozáson ezt a pontját vette körül a kongresszus a legnagyobb érdeklődéssel. Nemcsak a terem zsúfoltságában nyilvánult meg az érdeklődés, hanem abban is, hogy még az előadások tartama alatt 12 felszólaló jelentkezett. Tíz teljesen egyetértett *Gerhardtné* fejtegetéseivel és újabb érvekkel támogatta meg az egyenlő szakoktatás elkerülhetetlenségét, csupán kettő talált lényegtelen eltéréseket.

A 12 felszólaló között 11 férfi és egy nő volt. *Wilhelm Szidónia*, aki a Nőtisztviselők Országos Egyesülete megbízásából a következő indítványt terjesztette elő:

„A kongresszus megbizsa az „Állandó Bizottságot” és a nemzetközi egyesület összes csoportjait, hogy keressék a módokat és eszközöket, a melyekkel a ma fennálló rövid időtartamú és hiányos tantervű értéktelen kereskedelmi tanfolyamokat, mint a kereskedelmi szakoktatás céljára alkalmatlanokat beszüntessék.

Ily irányú megkeresést intézzen a kongresszus az összes a kongresszuson képviselt államok iskolafentartó hatóságaihoz.”

Szavazás a kongresszusi ügyrend értelmében nincs, de a jegyzőkönyvbe bekerült elnöki ennunciáció alapján, hogy a kongresszus az indítványt egyhangúlag elfogadta. A kereskedelmi szakoktatás legelőkelőbb fóruma ezzel imponáns módon tett tanúságot amellet, hogy honorálja a kereskedő- és tisztviselővilágnak azt a törekvést, hogy szakképesítés tekintetében ne legyen különbség a kereskedelem férfi- és női munkásai között. A törteneti hűség kedvéért meg kell azonban jegyeznünk, hogy a kongresszus és a szakoktatási egyesület egy idősebb vezető ember kevésbé radikális és kevésbé igazságos felfogásnak adott kifejezést a tanácskozáson első napján. A későbbi tanácskozások szerencsére beigazolták, hogy csak egyéni véleményről volt szó.

A kongresszus rendezéséről csak a legjobbat mondhatjuk. Gyakorlott adminisztrátorok kitűnő munkát végeztek és ennek volt köszönhető, hogy a kongresszus ezer tagja közül egyetlen egy sem talált panaszra okot. Sőt. Az utolsó ülés a jól megszolgált elismerés és köszönet egész garmadájával vette körül meleg ünneplés keretében *Schack Béla* drt és munkatársait, akik valóban nagy-szerűen elrendezték mindent a legelső körlevéltől a kongresszust követő érdekes tanulmányutakig.

Gergely Janka

SZEMLE.

A szociáldemokrata párt és a kongresszus. A szociáldemokrata sajtó a kongresszus előkészítésének két esztendeje alatt gondosan elkerült mindent, amivel közönségének figyelmét a kongresszusra irányíthatta volna. Az előzetes híreket teljesen agyonhallgatta. A kongresszus megnyitására külön angol és németnyelvű számot adott ki a Nőmunkásból, amelyek a hazai feminista mozgalom rágalmazásával és mozgalmunk halottainak gyalázásától sem visszariadó brutalitással iparkodtak ünnepet rontani.

Kötelességünknek tartottuk e számot vendégeink közt lelkiismeretesen terjeszteni, mert mi sem világosíthatta fel őket hatásosabban a magyarországi szociáldemokrata párt antidemokratikus irányáról, mint a Nőmunkásban angol és német nyelven megjelent önleplezések. E külön szám hatása alatt a kongresszuson résztvett külföldi szociáldemokraták magyarországi kartársaik elvtelensége felett mély sajnálatukat fejezték ki a Feministák Egyesülete vezetőségének.

Ugyancsak csütörtököt mondott a pártnak egy más trükkje is.

Gyűlést hirdetett a nők választójoga tárgyában *arra az estére*, amikor a kongresszus esti programján Keir Hardie, az angol munkáspárt tiszteltreméltó vezére szerepelt.

Attól kellett ugyanis tartani, hogy a pórán tartott párttagok legalább nagy elvtársukra lesznek kíváncsiak s el találjanak menni a gyűlésre. Nos, ez a trükk sem sikerült, mert a párttagok ugyan tényleg távollétükkel tündököltek, de Keir Hardietől saját gyűlésükön mégis azt hallották, ami ellen szérumot adnak nekik a vezérek: az igazságot a szociáldemokraták kötelességéről a nők választójogával szemben. S megmondta nekik ezt az igazságot Miss I. C. Ford, az angol Labour Party kiváló tagja is. Hogy e két külföldi előadó szavaiból csak annyit fordítottak le, amennyi jól esett nekik, hozzátartozik a magyar szociáldemokrata párt vezetőségének taktikájához.

A férfiligák nemzetközi kongresszusa.

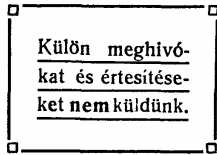
E fényes sikerű kongresszusról lapunk következő számában közlünk kimerítő tudósítást.

Hedwig Dohm. A nagy asszony nyolcvanadik születésnapját ünnepli a nemzetközi nőmozgalom. A törékeny testű jubiláns a legcsodásabb szellemi frissességgel vesz még részt korunk szellemi csatáiban. Ő volt az első német asszony, aki a nők választójogát nyilvánosan követelte. Hedwig Dohm ünnepléséből a Feministák Egyesülete is kivette részét.

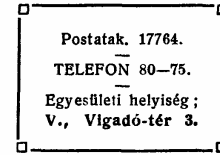
Vámbéry Ármin. A nagy tudósban a magyar nőmozgalom egyik legtiszteltebb ba-

rátját vesztette el. Vámbéry meggyőzött híve volt a nők teljes egyenjogúsításának, politikai jogait az államra nézve is elsőrangú szükségletnek ismerte fel. E nézetét mindenkor nyíltan kifejezte. 15 évvel ezelőtt érdekes előadást is tartott a kérdésről.

Leánygimnázium Debrecenben. A tiszántúli református egyházkerület, a debreceni egyház és a város elhatározta, hogy a református leányiskolát leánygimnáziummal fogja kibővíteni. A leánygimnázium tervét a kultuszminisztériumban alapos tárgyalás alá vették s a múlt hónapban úgy informálták az érdeklődő egyházküldöttséget, hogy nem engedelmzik a leánygimnázium felállítását. Tegnap aztán fordulat állott be az ügyben. A kultuszminisztérium *Balthazar* püspökhöz leiratot küldött, melyben a miniszter kijelenti, hogy a leánygimnázium tervét helyesli és megengedi, hogy az 1913-14. tanévben már megnyitassék. A miniszter a leánygimnáziumot a debreceni tankerületi főigazgatóság felügyelete alá helyezi s kiköti, hogy a tanerők középiskolai képesítéssel bírnak. A leánygimnázium megnyitása szeptember közepén lesz.

**A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
ÉS ARADI, NAGYVÁRADI, SZOMBATHELYI,
TEMESVÁRI FIOKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS ÉRTESTÉSEI.**

A szerkesztésért felelős: Gergely Janka.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot. — Évi tagdíj rendes tagoknak 12 K, kültagoknak 6 K.

Mi áll érdeklődésünk forrójában?

I. A Ferenc József betegsegélyző-pénztári választások.

II. A záróra-törvény betartásának ellenőrzése.

III. A gyors- és gépiró-iskolák reklámjának ellensúlyozása.

IV. Továbbképző esti tanfolyamaink.

Választások lesznek legközelebb a Ferenc József betegsegélyző-pénztárban, amikor is első esetben léphetünk mi nők is e pénztár urnája elé. Ki kell használnunk az alkalmat és oda hatni szavazataink által, hogy arányos számban kerüljenek nők a közgyűlésbe, illetve a pénztár igazgatóságába, hogy ott érvényt szerezzenek régi követeléseinknek, a női kórház stb. ügyében.

Egyesületünk választmánya abban állapodott meg, hogy a választásoknál egyelőre neutrális marad, nem csatlakozik pártokhoz, hanem arra a listára szavaz, ahol megbízható nők vannak jelölve, vagyis azok, akik egyesületünk munkájából már eddig is kivették részüket. Ehhez tartunk magunkat a legközelebbi választások alkalmával, a hova elmenni és szavazatainkat leadni elsőrendű érdekünk.

A záróra-törvény életbe lépett. Sok munkaadónak azonban kevés, ha alkalmazottja este 8 óráig dolgozik. Kijátszva a törvényt világos szövegét, amely szerint az alkalmazottat zárórán túl foglalkoztatni tilos: postára küldik a zárás után, vagy a zárás előtt fél órával. Ismerve a postai várásokat, megtörténik, hogy ilyenkor az alkalmazott jóval a törvényes zárórán túl szabadul fel munkája alól.

Minden visszaélést, amely akár a zárórát, akár a vasárnapi munkaszünetet illeti, kérünk azonnal egyesületünkben bejelenteni. Mi természetesen a forrás megnevezése nélkül tesszük meg az illetékes hatóságnál a feljelentést.

Az alkalmazott nem védekezhet egyedül minden alkalommal az ilyen kijátszásokkal szemben, mert állásával játszik, de nyugodtan fordulhat egyesületéhez.

Legyünk bizalommal szakszervezetünk iránt és keressük fel panaszunkkal minden alkalmazásunkat illető kérdésben egyetűnket. Biztosan számíthatunk közbenjárására, ha panaszunk indokolt, viszont felvilágosítást kapunk olyan esetekben, ahol vélt jogokat akarunk igénybe venni, kilátástalanul.

Egyesületünk jelvényét viseljük állandóan. Ára ezüstműl 1 korona.

A gyors- és gépiró-iskolák nevezetű zugtanfolyamok most árasztják el reklámjaikkal a fővárosi hirdető-oszlopokat és a hírlapokat. Most az ideje, hogy tájékoztató, felvilágosító munkánkkal sok leányt óvjunk meg nagy csalódásoktól, amelyek pályánkon várnak reá, ha ezeken a zugtanfolyamokon szerzik meg az úgynevezett szakismereteket.

Allásközvetítőnk adataival bizonyíthatjuk, hogy túlságosan sok a gyengén képzett kezdő pályánkon Ezek rontják el a gyakorlati jó tisztviselők béreit és nehezítik a jobban képzettek állásbaj utasát is. Odafejlődtek a viszonyok, hogy csakis annak ajánlhatjuk meggyőződésből a pályát, aki a női felső kereskedelmi iskolát el tudja végezni és a német nyelvet is bírja. Jobb híján, nyelv-

ismeretekkel bíró nagyon ügyes leányok a hatósági egy évfolyamú kereskedelmi iskolában is előkészülhetnek, ha ezt megelőzően a középiskola 6. osztályát elvégezték, hogy így legalább az általános képzettségük magasabb legyen. Teljesen elvetendő azonban a polgári iskola 4. osztályának elvégzése után, valamelyik gyorsíró-iskolába iratkozni, legyen a neve még olyan hangzatos, mert ezekből az iskolákból kikerülő leányok a pálya mai túlszűfoltása mellett nem találnak alkalmazást.

Mielőtt bárhova beiratkozna a tisztviselőnő-jelöltek, kérjék ki tanácsunkat, ne akkor jöjjenek hozzánk, mikor már jó csomó pénzt és időt tétőzöltek el hiába.

Egyesületünk szép színes levelezőlapjait használják.

Résztvettünk a kereskedelmi szakoktatásügy! kongresszus aug. 31-től szept. 5-ig megtartott tárgyalásain. A kongresszus keretében 3 előadás foglalkozott a női szakoktatás kérdésével. A magyar előadó Gerhardné, Zigány Jolán fővárosi tanítónő teljesen egyesületünk programjára értelmében beszélt, amikor egyenlő szakkiképzést követelt nők és férfiak számára.

A kongresszusi terem szokatlanul megtelt a nők e napján és kiderült, hogy a feltűnő érdeklődés baráti, szimpatizáló volt. Tizenkét felszólaló jelentkezett, egyesületünk nevében Wilhelm Szidónia titkár. Volt a felszólalók között külföldi egyetemi tanár, exminiszter, kereskedelmi iskolai főigazgató, kereskedő A magyarok között tanár, iparkamarai titkár, magántisztviselő stb. Valamennyi egy véleményen volt, hogy feltétlenül egyenlőnek kell lenni a szakkiképzésnek.

Emeli e felszólalások értékét, hogy a kongresszus ügyrendje értelmében a hiteles naplóban feljegyzést talál, hogy hányan foglaltak a kérdések mellett, hányan ellene állást.

A női szakoktatás reformját valamennyi felszólaló szükségesnek tartotta; azokban az országokban, ahol az még nem teljesen egyenlő a fiúkéval, sürgősen magvalósítandónak. A legtöbben arra hivatkoztak, hogy hazájukban a leányok bejárhatnak valamennyi fiúiskolába.

A kongresszusnak ez az elvi jelentőségű állásfoglalása remélhetőleg gyakorlati értékkel bír majd hazánkban. Elvárjuk, hogy a kormány, amely a kongresszust Budapestre meghívta, a közoktatási miniszter, aki a kormány nevében üdvözölte, a vezető pedagógusok, akik annyi szeretettel és körültekintéssel rendezték, a főváros, amely oly meleg vendégszeretettel fogadta, a kongresszus komoly tárgyalásait, állásfoglalásait abban a tiszteletben és megbecsülésben részesítik majd, amelyet vendéglátásukkal oly elegáns gesztussal jeleztek. Hogy irányadóul tekintik majd a kongresszus állásfoglalását és legközelebb megoldandó pedagógiai feladatul tűzik ki a női szakoktatás teljes reformjának keresztülvitelét.

A kongresszus alkalmából egyesületünk elnöke Gergely Janka egy brosúrát irt, „A Női szakoktatás mai állása Magyarországon” cím alatt; három nyelven adtuk ki és a kongresszus tagjai között szétosztottuk.

Egyesületünket a kongresszuson Gergely Janka elnök és Wilhelm Szidónia titkár képviselték. Résztvettek azonkívül Fehér Jolán alelnök, Kerner Mária jegyző, Klein Frida könyvtáros, Glücklich Vilma és többen tagtársaink sorából. Elnökünk több ízben vett részt hozzászólással a tárgyalásokon.

A hivatalnoknő. E cím alatt az Est című napilap a múlt hónap végefelé hosszasan ismertette Sz. G. kartársunk esetét, aki férfikartársai részéről inzultusoknak volt kitéve.

Egyesületünk elnöksége kötelességének tartotta, hogy a következő tartalmú nyilatkozatot küldje be a lap szerkesztőségének:

„Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Megütközéssel olvastunk b. lapja mai cikkében azokról a szinte hihetetlen inzultusokról, melyeket Sz. G. panaszol fel. Sok esetről van tudomásunk, amelyekben főnökök, al főnökök visszaéltek azzal, hogy a női alkalmazott gazdaságilag függő helyzetben volt velük szemben, az aszfaltbetyárkodásnak ilyenfokú elfajulása azonban még a mi sokévi tapasztalatunkban sem fordult elő.

Mi a tudomásunkra jutó ilyenféle esetekről fekete listát vezetünk és van rá gondunk, hogy olyan vállalatokhoz, ahol a főnök erkölcsi felfogása nem tiltja a vadorzást, nőtisztviselő ne kerüljön, vagy ha igen, csak kellő kitanítás után, hogy tudatlanságból el ne fájulhassanak a dolgok.

A kábelgyár esetében, amikor kollegák alakítanak rablóbandát női kartársuk tisztessége ellen, – belátjuk – nehezebb a dolog, mert hiszen itt a leggondosabb óvatosság sem elegendő.

Az ország összes magántisztviselőit – elvégre – mi sem ismerhetjük és így nem védhetjük meg a kollegák ellen esetről-esetre.

A szervezés nagy munkája persze kiterjed erre is és az a nőtisztviselő, aki maga mögött tudja egyesületünk 4000 tagjának a szolidaritását és egyesületünk nagyarányú állásközvetítését, nincs is ráutalva arra, hogy olyan hivatalban keresse meg a kenyerét, ahol a főnök szemet huny a férfialkalmazottak betyárkodásai előtt.

Ha Sz. kollega tagja lenne egyesületünknek, nem került volna ennyire a dolog, mert módunkban lett volna érdekében eljárni, vagy neki idejekorán más állást szerezni.

Ezek az esetek még nagyon sokszor meg fognak ismétlődni. Mindaddig, amíg az állásközvetítés nem történik kizárólag szakszervezeti alapon, mint egyesületünkben és mindaddig, amíg meg lesz a lehetősége annak, hogy 14-15 éves, a dolgozó ember öntudatával még nem bíró leánykák kerüljenek a hivatalokba.

A kereskedelmi szikoktatás alapos reformja, a 3 osztályú női felső kereskedelmi iskola kötelező elvégzetése, felállítja majd a nélkülözhetetlen alsó korhatárt és átalakítja az irodák munkamegosztásának egész mai rendjét.

Sz. G-t pedig – egyéb megállapodás híján – megilleti elbocsátás esetén hat heti felmondás. Nyugdíjigényére nézve a vállalat nyugdíjszabályzata mérvadó. Mint-hogy azonban a magánvállalatok nyugdíjpénztárai nemcsak arra valók, hogy az alkalmazottnak befizetései fejében némi kis nyugdíjat biztosítsanak, hanem arra is, hogy az alkalmazottat a jövő nyugdíj reményében silány bérért is a vállalathoz kössék, nem valószínű, hogy nagyon liberálisan rendelkeznek ezek az alapszabályok. Érdemes volna azonban megint egy kúriai döntést provokálni. Mostanában készül az új magántisztviselő-törvény, mely állítólag európai színvonalra emeli a magántisztviselő-osztályt. Talán előreveti már árnyékát ez a modern felfogás.”

A szerkesztő távollétében ezt a nyilatkozatot a lap nem közölte, miért is kérjük tagtársainkat, hogy ezen az úton szíveskedjenek annak tartalmát mindazokkal közölni, akik a cikket olvasták és velük szemben szóvá-tették.

Most jelent meg magyar, német és francia nyelven – egyesületünk kiadásában – „A női kereskedelmi szakoktatás mai állása Magyarországon”. Ára 30 fillér.

Látogassuk a hétfő esti díjtalan német társalgási órákat 7-9 óráig.

Vegyünk részt minden szerdán este a közös sétán. Indulás este 8 órakor az egyesületből.

Ne tőrjünk környezetünkben szervezetlen tisztviselőnt. Minden önértetes tisztviselő csatlakozzék egyesületünkhöz, ahol megvédik érdekeit. A szervezetlen kartársak tájékozatlanságukkal rontják pályánkat, veszélyeztetik eddig elért sikereinket.

A Magántisztviselők Nyugdíj-Egyesülete (V., Báthory-utca 5.) az egyetlen ajánlható, megbízható intézmény, ahol munkaképtelenség esetére, illetve agkorunk idejére ellátást szerezhetünk. Minden tisztviselő használja ki az alkalmat és iratkozzék be a nyugdíj-egyletbe, akár nyugdíjképes az állása, akár nem. Nagy küzdelmek előzték meg a Nyugdíjegylet ajtainak nők előtt való megnyitását, azért küzdöttünk, hogy kartársnőink élvezhessék hasznát. Kérjünk alapszabályokat és válasszuk ki a nekünk legalkalmasabb táblázatot.

Gyarapítsuk ismereteinket, látogassuk továbbképző esti tanfolyamaink közül azokat, amelyekre leginkább van szükségünk, hogy állásainkban előbbre jussunk

Egyesületünk továbbképző-tanfolyamokat tart fenn magyar és német gyorsírásból, könyvvitelből, német és angol nyelvből (kisebb csoportok, külön a kezdők, külön a haladók) számára, gépirásból (többféle rendszerű gépen) az esti órákban, kiváló tanerők vezetése mellett. Tagtársaink e hó végéig iratkozhatnak e kurzusokra.

Tornatanfolyamunk megkezdődött.